

Inheemse struikwilgen voor de dro

Struiken van de geoorde en de grauwe wilg in het beekdal van de Drentse Aa.

Foto's: Bert Maes.

De grauwe, geoorde, bos-, laurier- en kruipwilg hebben gemeen dat ze weinig of niets met rivieren en de dynamiek van stromend water van doen hebben. In tegenstelling tot de knot- en griendwilgen hebben deze wilgen vrijwel geen economische of cultuurhistorische betekenis. Ze komen voornamelijk voor in spontane landschappelijke elementen.

Verjonging wordt vrijwel nooit waargenomen behalve in trilvenen. Hier staan de beheerders voor de moeilijke taak te kiezen voor behoud van het trilveen of een ontwikkeling naar laurierwilgenbos.

Grauwe en geoorde wilg

De laurierwilg (*Salix pentandra*) is een van de weinige houtige gewassen die in Nederland hun zuidgrens bereiken. Het is een tamelijke zeldzame soort die in het wild voorkomt in Drenthe en misschien nog in Twente en Salland. Pas na 1920 heeft deze wilg zich op de oostelijke wadeneilanden gevestigd. Op Terschelling pas sedert 1959. In Euro-Aziatisch verband komt de struik ook zuidelijker voor, maar op grotere hoogte. De laurierwilg is weinig aangepast en de twijgen werden gebruikt voor binden van rietbundels. De laurierwilg lijkt op de amandel- en kraakwilg, maar is direct te herkennen aan het veel bredere blad. Het blad komt enigszins overeen met een

laurierblad. De naam *pentandra* duidt op de vijf meeldraden, maar het kunnen er meer zijn. De laurierwilg bloeit als laatste van de wilgen rond half mei. De schors bladdert niet af zoals bij de amandelwilg maar is duidelijk gegroefd. Zelfs Linnaeus had problemen met de systematiek van de Laurierwilg. In zijn 'Flora Lapponica' uit 1737 wordt de soort nog met de kraakwilg samengevat. De laurierwilg komt in Nederland beslist niet in grienden voor, maar merkwaardig genoeg komt hij in het buitenland wel in rivierbegeleidend bos voor. Het is een soort van voedselarme, maar niet te zure, moerassen en elzenbroekbossen. Op de wadden groeit hij in vochtige duinvalleien.

De grauwe wilg (*Salix cinerea*) en de nauwverwante geoorde wilg (*Salix aurita*) komen in vergelijkbare milieus voor, vooral in vochtige elzen- en berkenbossen op zandgronden en veen. De grauwe wilg komt ook wel in stikstof rijkere elzenbroekbossen voor, terwijl de geoorde wilg meer op zure, zure en minder natte bodems voorkomt. De grauwe wilg heeft dezelfde milieu-eisen als de zwarte els. De geoorde wilg onderscheidt zich van de grauwe wilg door het meer ronde blad met een topje dat iets gedraaid is. De bladeren hebben grote nierachtige 'geoorde' steunblaadjes. De grauwe wilg is waarschijnlijk de meest algemene wilgesoort. De geoorde wilg is vrij zeldzaam en komt het meest voor in laagveenmoerassen en

gere gronden

beekdalen. Fraaie exemplaren zijn te zien in het Drentse Aa-gebied. In tegenstelling tot de griendwilgen hebben de grauwe en de geoorde wilg verscheidene mycorrhiza zwammen.

Variëteiten

Extra verwarring bij deze wilgen-groep geeft het bestaan van een variëteit van de grauwe wilg, rossige wilg of roestige wilg (*Salix atrocinerea*). Deze wilg onderscheidt zich van de grauwe wilg door roestkleurige haren op de nerven aan de ondèrzijde van de bladeren. De twijgen worden bij de roestwilg kaal. In Nederland en België is de rossige wilg niet algemeen en komt overwegend in het westen voor. Vermoedelijk is de soort als Atlantisch op te vatten. Er komen ook overgangsvormen voor tussen de rossige en grauwe wilg. Van de grauwe en geoorde wilg worden vaak kruisingen (*Salix x multinervis*) aangetroffen, een verschijnsel dat niet ongebruikelijk is bij wilgen. Het veelvuldig voorkomen van kruisingen en terugkruisingen bij wilgen (met name tussen grauwe wilg, geoorde wilg en boswilg), wordt wel in verband gebracht met het wegvallen van geografische of klimatologische barrières. Ook door aanplant van wilgen komen soorten die normaal van elkaar gescheiden zijn, bijeen.

Boswilg

De boswilg (*Salix caprea*), vroeger ten onrechte waterwilg genoemd, kan tot

een grote struik of boom uitgroeien. Enkele zeldzame exemplaren bereiken een stamomvang van meer dan 3 m en een hoogte van 15 m. De boom levert looistoffen.

Het blad is breed eivormig en lijkt op dat van een appel. De bladtop is gekromd. De katjes zijn vrij groot; die van de mannelijke boom rondachtig of eivormig en donkergeel gekleurd. Om de botanici nog verder te ontmoedigen kan de boswilg kruisen met de grauwe wilg (*Salix x reichardtii*).

De boswilg is een soort van de pleistocene zand- en leemgronden en de binenduin. Hij groeit in houtwallen, aan bosranden of op kapvlaktes. De boswilg kan gemakkelijk uitzaaien en zelfs in de stad tussen de straatstenen als onkruid opschieten. Het is de eerstbloeiende wilg in de late winter die op zonnige dagen veel door insecten wordt bezocht. In Zuid-Limburg komt de fraaie weerschijnvlinder op de boswilg voor.

Kruipwilg

De kruipwilg (*Salix repens*) is meestal een laagblijvende dwergstruik, met kleine wittige blaadjes en dunne stengels, maar kan soms tot een paar meter uitgroeien. Op grond van verschillen in vorm en kleur van de bladeren wordt de kruipwilg soms in drie soorten of ondersoorten verdeeld. Over de verspreiding van deze variaties is erg weinig bekend. De kruipwilg komt nog algemeen voor op arme zand- en veenbodems, maar ook op droge lemi-

Vrucht van de geoorde wilg.

De vrouwelijke bloeivorm van de boswilg.

ge grond in de heide. Het is een typische soort van de duinstruwelen, en die van de meer kalkrijkere duinen. Door het slinken van het areaal aan heide en schrale vegetaties is de kruipwilg wel achteruitgegaan. In het aangrenzende Nordrhein Westfalen is de soort op de Rode lijst geplaatst. Kruipwilgstruwelen kunnen rijk zijn aan allerlei kruiden, paddestoelen en ongewervelde dieren.

De laurierwilg, grauwe wilg en geoorde wilg zijn soorten van voedselarme moerassen. De kruipwilg is onze kleinste wilg, hij hoort thuis op de zandgronden en maakt deel uit van de duinstruwelen. De boswilg heeft een wat minder duidelijke status. Hij komt voor in houtwallen, bosranden en kapvlakten.

Bert Maes

B. Maes heeft een ecologisch adviesbureau in Utrecht en is deskundige op het gebied van inheemse bomen en struiken. Eerdere artikelen over inheemse bomen en struiken in Nederland verschenen in Tuin & Landschap nummers 2, 7, 12, 17 en 23 van 1992 en 3, 11, 22, 26 van 1993 en 5 en 6 van 1994.

Detail van de laurierwilg

